

საქართველოს გარემოს დაცვისა და
სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

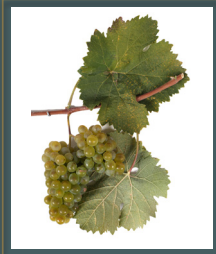
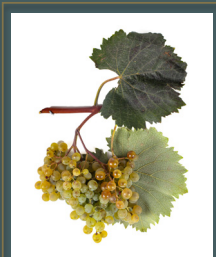
ყოველთვიური ონლაინ გამოცემა

ინფორმაცი

ივლისი/2026

იმერეთში გავრცელებული ჯიშის
ადგილობრივი სადღინე ჯიშები

2

3

ნიაბორის დაბრუნება

4

საქართველოს ტყის
ნაირსახეობები

5

როგორ დავარეგისტრირდეთ და
ვგავრცელოთ სახეობის საგნები

6

როგორ შევარჩიოთ მორწყვის ოპტიმალური
გეომეტრია სხვადასხვა კულტურისთვის

გენეტიკური
კვლევების
განიხილვა

7

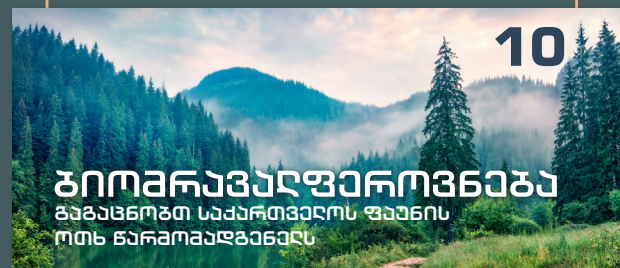
8

ადამიანის
საქმეობრივ
გამოსახულებად
სარეგულაციო
მედიკამენტები

9

ეროვნული პარკები
ლაშქრობა ზაფხულში

10

ბიომრავალფეროვნება
განაცხადით საქართველოს ფაუნის
ოთხ ნაწილისგან

იმერეთში გავრცელებული ჯაზის ადგილობრივი საღვინე ჯიშები

იმერეთი მევენახეობა-მელვინეობის ერთ-ერთი მეტად საინტერესო და გამორჩეული რეგიონია. სამეცნიერო ლიტერატურის (საქართველოს ამპელოგრაფია - ნ. კეცხოველი, დ. ტაბიძე, მ. რამიშვილი, 1960) თანახმად, იმერეთის რეგიონს მიეკუთვნება ჯაზის ადგილობრივი 85 ავტოქთონური ჯიშ. თუმცა, დღევანდელი მდგომარეობით, იმერეთის მევენახეობა-მელვინეობის ზონაში უპირატესად გამოკვეთილია ჯაზის შემდეგი წამყვანი ჯიშები:

ცოლიკოური

მაღალი ხარისხის საღვინე ჯაზის ჯიშია, შესაძლებელია დამზადდეს ფართო სპექტრის ღვინოები, როგორც კლასიკური (ვეროპული), ასევე იმერული ტექნოლოგიით. ცოლიკოურისგან მზადდება ადგილწარმოშობის დასახელების ორიგინალური ღვინოები: მშრალი - „სვირი“ (ციცქასა და კრახუნასთან ერთად) და ნახევრადტკბილი - „ტვიში“.

ციცქა

ცნობილი ისტორიკოსი, ივანე ჯავახიშვილი, მოცემული ჯიშის დასახელებას უკავშირებს მისი სავარაუდო წარმოშობის სოფლების - ციცხე, ციცქიურის - სახელწოდებებს. ციცქა საქართველოში ერთ-ერთ მიზნობრივ ჯიშს წარმოადგენს ცქრიალა ღვინოების წარმოების მიმართულებით. ციცქასგან ამზადებენ ადგილწარმოშობის დასახელების ღვინოს სვირს (ცოლიკოურთან და კრახუნასთან ერთად).

კრახუნა

აკადემიკოს ივანე ჯავახიშვილის განმარტებით „კრახუნა“ მარცვლის თვისების გამომხატველი იმერული წარმოშობის სიტყვაა - დასავლეთ საქართველოში ამბობენ: „მარცვალი პირში სკდება, კრახუნობს“. კრახუნასგან მზადდება ადგილწარმოშობის დასახელების ღვინო - სვირი (ცოლიკოურთან და ციცქასთან ერთად).

კაპისტონი თეთრი

განსაკუთრებით გამოირჩევა კაპისტონი თეთრისგან დამზადებული ცქრიალა ღვინო, დამახასიათებელი მდიდარი ბუკეტი, ნაზი გემოთი და სასიამოვნო, ხალისიანი მჟავიანობით. განსაკუთრებით გამოირჩევა კაპისტონი თეთრისგან დამზადებული ცქრიალა ღვინო.

ნიაშორის დაბრუნება

როგორ გავაძვს საქართველო თითქმის დაკარგული სახეობის აღდგენას

საქართველოში ერთ-ერთი ყველაზე იშვიათი ძუძუმწოვრის - ნიაშორის (*Capra aegagrus*) - ბუნებრივ გარემოში დაბრუნების პროცესი ახალ ეტაპზე გადადის. შემუშავებული „ნიაშორის აღდგენის ეროვნული გეგმა“ მხოლოდ ერთი სახეობის გადარჩენას არ გულისხმობს - ეს არის მრავალწლიანი კონსერვაციული პროგრამა, რომელიც მიზნად ისახავს ისტორიული გავრცელების არეალში სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციების შექმნას, ეკოსისტემების გაჯანსაღებასა და ქვეყნის ბიომრავალფეროვნების გაძლიერებას.

სახეობა, რომელიც საქართველოდან თითქმის გაქრა

ნიაშორი ველური თხაა, რომელიც შინაური თხის ერთ-ერთ წინაპრად მიიჩნევა. ისტორიულად იგი როგორც დიდ, ისე მცირე კავკასიონზე იყო გავრცელებული, თუმცა, XX საუკუნის მეორე ნახევარში, მისი არეალი მკვეთრად შემცირდა.

დღეს საქართველოში ნიაშორი მხოლოდ ორ ძირითად პოპულაციად გვხვდება - თუშეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ფშავ-ხევსურეთის ეროვნულ პარკში. 2023 წლის მონაცემებით, ქვეყნის მასშტაბით დაახლოებით 675 ინდივიდი ბინადრობს, რომელთა უდიდესი ნაწილი თუშეთშია თავმოყრილი.

ნიაშორის აღდგენის ეროვნული გეგმის მთავარი მიზანი საქართველოში სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციების ჩამოყალიბება და სამიგრაციო დერეფნების შექმნაა, რაც პოპულაციებს შორის გენთა მიმოცვლას უზრუნველყოფს.

რეინტროდუქციის პროცესი

რეინტროდუქცია არის სახეობის დაბრუნება იმ ტერიტორიაზე, სადაც ის ისტორიულად იყო გავრცელებული, თუმცა დროთა განმავლობაში გაქრა.

რეინტროდუქციის პირველ ეტაპზე შეირჩევა ნიაშორისთვის ეკოლოგიურად შესაფერისი ტერიტორიები, რომლებიც უზრუნველყოფს საკვებს, თავშესაფარსა და უსაფრთხო გარემოს. არსებული კვლევების მიხედვით, საქართველოში ასეთ ჰაბიტატებად განიხილება თრიალეთისა და მესხეთის ქედები, ასევე დიდი კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი. ტერიტორიის შერჩევისას შეფასდება ლანდშაფტი, საკვები რესურსები და ადამიანის ზემოქმედების დონე.

ეროვნული გეგმის პირველი ეტაპისთვის შერჩეულია თეთრობის აღკვეთილი და მისი მიმდებარე ტერიტორია.

წარმატების შეფასებისთვის რეინტროდუქციის შემდეგ ნიაშორების მუდმივი მონიტორინგი განხორციელდება. ამ მიზნით გამოყენებული იქნება GPS-საყელურები, ფოტოხაფანგების ქსელი, დროებითი დაკვირვება, პოპულაციის ყოველწლიური აღრიცხვა, მტაცებლებისა და დაავადებების მონიტორინგი.

GPS-საყელურები მეცნიერებს საშუალებას მისცემს დააკვირდნენ ნიაშორების გადაადგილებას, ჰაბიტატის გამოყენებასა და გადარჩენის მაჩვენებლებს, რაც რეინტროდუქციის წარმატების შეფასებისთვის აუცილებელია.

რეინტროდუქციის პროცესის წარმატება მხოლოდ ნიაშორების ბუნებაში გაშვებაზე არ არის დამოკიდებული. მსგავსი პროექტები გრძელვადიან მართვას მოითხოვს და მას არაერთი გამოწვევა ახლავს. მათ შორისაა ბრაკონიერობის პრევენცია, ჰაბიტატების დაცვა, დაავადებების კონტროლი, ეფექტიანი მონიტორინგი და ადგილობრივი მოსახლეობის მხარდაჭერის უზრუნველყოფა. სწორედ ამ ფაქტორების ერთობლიობა განსაზღვრავს, რამდენად შეძლებს ნიაშორი ახალ ტერიტორიებზე დამკვიდრებას და სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციის ჩამოყალიბებას.

საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, რომ რეინტროდუქციის პროექტების წარმატება დიდწილად ადგილობრივი მოსახლეობის მხარდაჭერაზეა დამოკიდებული, ამიტომ ცნობიერების ამაღლება პროექტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია.

ნიაშორის აღდგენის ეროვნული გეგმა ცხადყოფს, რომ თანამედროვე კონსერვაცია მხოლოდ არსებული პოპულაციების დაცვას აღარ გულისხმობს. სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება იმ სახეობების დაბრუნება ისტორიულ ჰაბიტატებში, რომლებიც ადამიანის ზემოქმედების შედეგად თითქმის გაქრნენ. თუ დაგეგმილი ღონისძიებები სრულად განხორციელდება, საქართველო შეძლებს არა მხოლოდ გადაშენების პირას მყოფი სახეობის დაცვას, არამედ ისტორიული გავრცელების არეალში ნიაშორის დაბრუნებასაც, რაც ქვეყნის ბუნებრივი მემკვიდრეობის აღდგენის მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იქნება.

იცოდა, რატომ არის საქართველოს ტყე უნიკალური

საქართველოს ტყის ნაირსახეობები

დროშნული სატყეო სააგენტო კვლევანაში ტყის მართვის ძირითადი ორგანოა. სააგენტოს ძირითად ფუნქციას ტყის ძღვრადი მართვა, ტყის მოვლა-აღდგენა და ტყის ტარიტორიაზა ზიოროგიური მრავალფაროვნების კომპონენტების ძღვრადი გამოყენება წარმოადგენს.

გაგაცნობთ, საქართველოს ტყის ნაირსახეობებს რეგიონების მიხედვით

შიდა ქართლის ტყეები

შიდა ქართლის ტყეები გამოირჩევა ლანდშაფტური მრავალფეროვნებითა და ეკოლოგიური თავისებურებებით. რეგიონში ერთმანეთის გვერდით გვხვდება დაბლობის, მთისწინა და საშუალომთიანი ტყის ტიპები. მტკვრის ხეობები და მისი შენაკადები - ლიახვი, ფრონი და ძამა - ქმნიან განსაკუთრებულ მიკროკლიმატურ პირობებს, რაც ხელს უწყობს შერეული ტყის ფორმირებასა და ადგილობრივი ფლორა-ფაუნის მრავალფეროვნებას. ულამაზესია ძამას ხეობა: აქ ნიადაგი ნაყოფიერია, ჰაერი ტენიანი, ფერდობები კი ჩრდილოვანი, რაც ხელს უწყობს ტყის ნაირგვარობას. ფართოდაა გავრცელებული მუხა, რცხილა, ნეკერჩხალი, წიფელი და ფიჭვი, რაც უზრუნველყოფს ეკოსისტემის სტაბილურობას. აღსანიშნავია ასევე სურამის ტყე. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ადამიანის მიერ ხელოვნურადაა გაშენებული, დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბდა სრულფასოვან ეკოსისტემად, შექმნა ადგილობრივი კლიმატური პირობები - გრილი ჰაერი და დაბალანსებული ტენიანობა. ამასთან ერთად, ჩამოყალიბდა განსხვავებული ტყის ტიპი, რის გამოც დიდი პოპულარულობით სარგებლობს დამსვენებელთა შორის. შიდა ქართლის ტყეები უნიკალურია არა მხოლოდ ბუნებრივი, არამედ ადამიანის მიერ შექმნილი ელემენტების შერწყმით, რაც მათ განსაკუთრებულ მნიშვნელობასა და ღირებულებას ანიჭებს.

2026 წლის მონაცემებით სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულია 1 731 657 ჰა ფართობი. აქედან შიდა ქართლის რეგიონი მოიცავს 101 228 ჰა-ს.

როგორ დავარეგისტრირდეთ და ვგაერთოთ სახერხი საამქრო და რა პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს იგი

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის თანამშრომლები, უკანონო ტყითსარგებლობასთან ბრძოლის ფარგლებში, სისტემატურად ამოწმებენ მერქნული რესურსების მართვის ელექტრონულ სისტემაში რეგისტრირებული სახერხი საამქროების საქმიანობას და თითოეულ გამოვლენილ სამართალდარღვევაზე შესაბამის რეაგირებას ახდენენ. ქვეყნის მასშტაბით მკაცრი კონტროლი მიმდინარეობს უკანონო სახერხი საამქროების გამოვლენის მიმართულებითაც.

პირობები, რომლებსაც სახერხი საამქრო უნდა აკმაყოფილებდეს

სახერხი საამქრო, მიუხედავად იმისა, ახორციელებს თუ არა მრგვალი ხე-ტყის (მორის) პირველად გადამუშავებას, უნდა აკმაყოფილებდეს „საქართველოს ტერიტორიაზე ხე-ტყის მოძრაობის წესებისა და მრგვალი ხე-ტყის (მორის) პირველადი გადამუშავების ობიექტის (სახერხი საამქროს) ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის დადგენილებით დადგენილ პირობებს.

აკრძალულია სახერხი დანადგარის განთავსება/მონტაჟი და ხე-ტყის გადამუშავების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსება: სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე; სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე; დაცულ ტერიტორიაზე (გარდა დაცული ლანდშაფტის, მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიისა და ბიოსფერული რეზერვატისა); მდინარის კალაპოტის, ხევის ან მაგისტრალური სარწყავი არხის კიდიდან ორივე მხარეს – 50 მეტრის ფარგლებში, მაღალმთიან რეგიონებში – 20 მეტრის ფარგლებში; ტბებისა და

წყალსაცავების წყალდაცვითი ზოლის ფარგლებში; შავი ზღვის სანაპირო ზოლის ფარგლებში; სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე.

შესაბამისი ობიექტიდან მანძილი გამოიანგარიშება უახლოესი წერტილიდან სახერხი საამქროს სახერხი დანადგარისა და ნარჩენების განთავსების ადგილის უახლოეს წერტილამდე. სახერხი დანადგარის მთლიანი ან მისი ნაწილი უძრავად უნდა იყოს დამაგრებული საქმიანობის ადგილზე. სავალდებულოა სახერხი საამქროს სახერხი დანადგარის, მორის და მისი გადამუშავების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსების ტერიტორიის შემოღობვა არანაკლებ 1,5 მეტრის სიმაღლის რკინა-ბეტონის, ბეტონის, ხის ან სხვა მყარი კონსტრუქციით. აკრძალულია ხე-ტყის ან მისი პირველადი გადამუშავების პროდუქტის განთავსება სახერხი საამქროს შემოღობილი ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ (დატვირთვისა და ჩამოვლის პროცესის მიმდინარეობის გარდა).

როგორ დავარეგისტრირდეთ სახერხი საამქრო?

მორის სახერხი მოწყობილობის მონტაჟის დაწყებამდე სავალდებულოა სახერხი საამქრო დაარეგისტრირდეთ მერქნული რესურსების მართვის ელექტრონულ სისტემაში <https://emoe.gov.ge>

ამ მიზნით, მფლობელმა უნდა მიმართოს დეპარტამენტს ან მის ტერიტორიულ ორგანოს საამქროს ადგილმდებარეობის მიხედვით.

სახერხი საამქროს მართვის მართივი გზა - ელექტრონული ჟურნალის წარმოება

სახერხი საამქროს მფლობელი ვალდებულია განახორციელოს მრგვალი ხე-ტყის (მორის) მიღების, გადამუშავების შედეგად მიღებული პირველადი გადამუშავების პროდუქტის აღრიცხვის, მრგვალი ხე-ტყის (მორის), პირველადი გადამუშავების პროდუქტის, ასევე გადამუშავების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების სახერხი საამქროდან გატანის პროცესების ასახვა ელექტრონულ ჟურნალში.

ელექტრონული ჟურნალი განთავსებულია ელექტრონულ მისამართზე: www.emoe.gov.ge აღნიშნულ სისტემაში პირველადი ავტორიზაციისა და ელექტრონული ჟურნალში შესვლისთვის მენარმემ უნდა ისარგებლოს შემოსავლების სამსახურის პორტალზე (www.rs.ge) გამოყენებული მომხმარებლის დასახელებითა და პაროლით.

რეგისტრაციის გარეშე სახერხი საამქროს ფლობა სისხლის სამართლის დანაშაულია!
რეგისტრაცია - უფასოა!

გზამკვლევი ფარმერებისთვის

საქართველოში ყველაზე ფართოდ მორწყვის 3 ძირითადი მეთოდი გამოიყენება.

ტრადიციული არხული, ანუ კვალში მიშვებით მორწყვა დღეს უკვე ნაკლებ ეფექტურად მიიჩნევა, რადგან წყალი არარაციონალურად გამოიყენება, ხოლო არასწორი მართვის შემთხვევაში ნიადაგის გამოფიტვისა და ეროზიის რისკი იზრდება.

მორწყვის თანამედროვე ტექნოლოგიებიდან განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს წვეთოვანი სარწყავი სისტემა. იგი საუკეთესოა მრავალწლოვანი კულტურებისთვის: ხეხილის ბაღებისთვის (ვაშლი, ატამი, კაკლოვანი კულტურები), ასევე, ვენახებისა და სათბურებისთვის. ამ სისტემის მთავარი უპირატესობა წყლის მაქსიმალური ეკონომიაა - მისი გამოყენებისას წყლის ათვისების მაჩვენებელი 90-95%-ს აღწევს, რადგან წყალი პირდაპირ მცენარის ფესვთა სისტემას მიეწოდება. ამასთან, წყალთან ერთად შესაძლებელია სასუქის შეტანაც.

დანვიმებითი, ანუ სპრინკლერული მორწყვა არის სისტემა, რომელიც წყალს ჰაერში აფრქვევს და წვიმის ეფექტს ქმნის. საუკეთესოა ერთწლოვანი კულტურებისთვის, მარცვლოვანებისთვის (ხორბალი, სიმინდი), გაზონებისთვის, ზოგიერთი ბალჩეული კულტურისა და საძოვრებისთვის. ამ მეთოდის მთავარი უპირატესობაა დროისა და შრომის დაზოგვა, წყლის თანაბარი განაწილება და დიდი

როგორ შევარჩიოთ მორწყვის ოპტიმალური მეთოდი სხვადასხვა კულტურისთვის

ფეთთოვანი, ღაფვიმეხიტი თუ ტრადიციული მიწვებით მორწყვა

ქულის რესურსების რაციონალური გამოყენება თანამედროვე სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. სწორად შერჩეული მორწყვის მეთოდი გავლენას ახდენს მოსავლიანობაზე და ხელს უწყობს ქულის დაზოგვას. თითოეულ კულტურას, ნიადაგსა და რელიეფს განსხვავებული მოთხოვნები აქვს, ამიტომ მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ მორწყვის თითოეული მეთოდის უპირატესობები.

ფართობის მორწყვა. სპრინკლერული სისტემა კარგად მუშაობს უსწორმასწორო რელიეფზეც, სადაც მიწის გასწორება რთულია. გასათვალისწინებელია, რომ ქარიან ამინდში წყლის გადანაწილების ეფექტურობა მცირდება, ხოლო ზოგიერთი ყვავილოვანი კულტურისთვის ყვავილობის პერიოდში მისი გამოყენება რეკომენდებული არ არის.

მორწყვის სისტემის შარჩევამდე ფარმერმა უნდა გაითვალისწინოს:

1. ნიადაგის ტიპი - ქვიშიანი ნიადაგი ხშირ და მცირე მორწყვას საჭიროებს, თიხნარი კი წყალს დიდხანს ინარჩუნებს.
2. წყლის რესურსი - მნიშვნელოვანია, რა მოცულობისა და ხარისხის წყალია ხელმისაწვდომი.
3. რელიეფი - თუ ნაკვეთი დაქანებულია, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს წვეთოვან ან დანვიმებით მორწყვას.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო აქტიურად სთავაზობს ფერმერებს საკონსულტაციო მომსახურებას მორწყვის თანამედროვე სისტემების დანერგვის მიზნით. მიუხედავად იმისა, რომ მათი მოწყობა საწყის ეტაპზე გარკვეულ ინვესტიციებს მოითხოვს, სწორად შერჩეული სისტემა გრძელვადიან პერსპექტივაში ამცირებს დანახარჯებს, უზრუნველყოფს წყლის რესურსების ეფექტიან გამოყენებას და ზრდის მოსავლიანობას.

გენეტიკური კვლევების მნიშვნელობა თანამედროვე მეცნიერებასა და საზოგადოებაში

გენეტიკური კვლევები თანამედროვე მეცნიერების ერთ-ერთი ყველაზე სწრაფად განვითარებადი მიმართულებაა. ისინი ემყარება დნმ-ისა და გენების შესწავლას, რაც მეცნიერებს საშუალებას აძლევს, უკეთ გაიგონ ცოცხალი ორგანიზმების მემკვიდრეობითი თვისებები, დაავადებების წარმოშობის მიზეზები და ბიოლოგიური პროცესების თავისებურებები.

გენეტიკური კვლევების მნიშვნელობა განსაკუთრებით დიდია მედიცინაში, სოფლის მეურნეობაში, ვეტერინარიასა და სურსათის უვნებლობის სფეროში. მისი გამოყენებით შესაძლებელია მემკვიდრეობითი დაავადებების ადრეული დიაგნოსტიკა, ინფექციური დაავადებების გამომწვევი აგენტების სწრაფი იდენტიფიკაცია, ანტიმიკრობული რეზისტენტობის მონიტორინგი და ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული მკურნალობის დაგეგმვა.

სოფლის მეურნეობასა და ვეტერინარიაში გენეტიკური ტექნოლოგიები ხელს უწყობს მცენარეთა და ცხოველთა დაავადებების დროულ გამოვლენას, ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობის გაძლიერებას, დაავადებების გავრცელების წყაროებისა და გზების დადგენას, აგრეთვე სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. გენეტიკური მეთოდები ასევე ფართოდ გამოიყენება სურსათის ავთენტურობის, სახეობრივი იდენტიფიკაციისა და ფალსიფიკაციის გამოვლენისთვის, რაც მომხმარებელთა ჯანმრთელობის დაცვასა და პროდუქციის ხარისხის კონტროლს უზრუნველყოფს.

თანამედროვე მოლეკულური ბიოლოგიის მეთოდები, როგორიცაა პოლიმერაზული ჯაჭვური რეაქცია (PCR), სანგერის სეკვენირება და ახალი თაობის სეკვენირება (NGS), გამოირჩევა მაღალი სიზუსტით, მგრძნობელობითა და სანდოობით. აღნიშნული ტექნოლოგიები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს როგორც დაავადებების დიაგნოსტიკაში, ისე სამეცნიერო კვლევებსა და ეპიდემიოლოგიურ მონიტორინგში.

ინფორმაციის წყარო: სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორია

სსიპ სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორიაში გენეტიკური კვლევების მიმართულების განვითარება მიმდინარეობს და ხელმისაწვდომია თანამედროვე მოლეკულური დიაგნოსტიკის მეთოდები, მათ შორის PCR-დიაგნოსტიკა, დნმ/რნმ-ის ანალიზი და გენეტიკური სეკვენირება. ლაბორატორია მუდმივად ნერგავს ინოვაციურ ტექნოლოგიებს, აფართოებს გენეტიკური კვლევების შესაძლებლობებს და საერთაშორისო პარტნიორებთან თანამშრომლობით ავითარებს ახალი თაობის სეკვენირების (NGS) მეთოდებს. აღნიშნული შესაძლებლობები მნიშვნელოვნად აძლიერებს ქვეყნის შესაძლებლობას ცხოველთა, მცენარეთა და სურსათთან დაკავშირებული ბიოლოგიური რისკების დროული გამოვლენის, დაავადებების ეფექტიანი მონიტორინგისა და სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიმართულებით.

გენეტიკური კვლევები წარმოადგენს „ერთიანი ჯანმრთელობის“ (One Health) მიდგომის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტრუმენტს, რადგან აერთიანებს ადამიანისა და ცხოველების ჯანმრთელობას და გარემოს დაცვის ინტერესებს. ამ მიმართულების განვითარება ხელს უწყობს ინოვაციების დანერგვას, სამეცნიერო პოტენციალის გაძლიერებას, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას.

ადამიანის საკვებად გამოსაყენებელი სარეველა მცენარეები

უძველესი დროიდან პირველყოფილი ადამიანი საკვებად იყენებდა ველურ მცენარეებს (ფოთლებს, თესლებს, წვნიან ღეროებს, ტკბილ ფესვებს). მომთაბარე ცხოვრების დროს ისინი იკვებებოდნენ იმ მცენარეებით, რომლებიც მათ გზაზე ხვდებოდა (თათაბო, ჯიჯალაყა, მდოგვი, ჭინჭარი და სხვა), დროთა განმავლობაში დაიწყეს მოძიება და შეგროვება მცენარეებისა, რომელთა გემური თვისებები მათთვის მისაღები იყო. სარეველა მცენარეები შეიცავენ ანტიოქსიდანტებს, ვიტამინებსა და მიკროელემენტებს (E, C, P, PP, Fe, Ca, K, Mg, B1, B2, B6 და სხვ.), ისინი საკვებად ვარგისია მათი შეგროვებიდან 2-3 საათის განმავლობაში, ან უკიდურეს შემთხვევაში იმავე დღეს. გამოიყენება ბოსტნეულთან და თევზეულთან, ხორციან კერძებში... წარმოგიდგენთ იმ სარეველა მცენარეების ჩამონათვალს, რომელიც ადამიანის საკვებად დღესაც გამოიყენება და სასარგებლო თვისებებით გამოირჩევა.

ინფორმაციის წყარო: სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორია

წიწმბაშრა - CAPSELLA BURSA-PASTORIS (L.) MEDIC.

ერთწლიანი ბალახოვანი მცენარეა ჯვაროსანთა ოჯახიდან; ფესვი - მთავარღერძა; ღერო - სწორი, მარტივი, დატოტვილი, სიმაღლით 20-60 სმ; ფოთოლი - მორიგეობით განლაგებული, მჯდომარე, მოგრძო - ლანცეტისებური; ყვავილი წვრილი, თეთრი ფერის, ყვავილობს აპრილიდან აგვისტომდე, ნაყოფს იძლევა მაისიდან სექტემბრამდე; ნაყოფი - ჭოტაკი, სიგრძე 5-8 მმ, უკულმა სამკუთხა - გულისებური; თესლი - მოყავისფრო - მოყვითალო, ოვალური, სიგრძე 1 - 2.5 მმ, სიგანე - 0.5 - 0.7 მმ, ერთი მცენარე იძლევა 70 000 თესლს. გამოიყენება კულინარიაში ფხალეულის დასამზადებლად.

ყანის ია - VIOLA ARVENSIS MURRAY

ერთწლიანი მცენარეა იისებრთა ოჯახიდან; ფესვი - წვრილი; ღერო - დატოტვილი, სწორმდგომი 5 - 30 სმ; ფოთლები - მორიგეობით განლაგებული, მარტივი, მოგრძო ლანცეტისებური; ყვავილი ერთეული, მოყვითალო - თეთრი, დიამეტრი 6 - 10 მმ; ნაყოფი - კოლოფი კვერცხისებური, სიგრძე 6 - 10 მმ; თესლები - უკუკვერცხისებური, ზემოთ ოდნავ შეჭყლეტილი, ფუძესთან შევიწროებული, გლუვბედაპირიანი, მოყვითალო - ყავისფერი, სიგრძე 1.25 - 1.75 მმ, სიგანე 0.75 - 1 მმ. გამოიყენება კულინარიაში ფხალეულის დასამზადებლად.

ჭინჭარი - URTICA DIODICA L.

მრავალწლიანი, ბალახოვანი, ფესურიანი მცენარეა, 60-200 მმ სიმაღლის; ღერო - სწორმდგომი, შებუსული; ფოთლები - გულისებრი, დაკბილული; ყვავილები - მოყვითალო - მწვანე, წვრილი, ყვავილობს ივნისიდან შემოდგომამდე; თესლი - კვერცხისებური, წვეროსკენ ოდნავ შევიწროებული, ფუძესთან - ფართო, ჭიბი მომრგვალო, მკაფიოდ შესამჩნევი, გლუვი, მონაცრისფრო - ყავისფერი, სიგრძე 1.25 - 1.75 მმ, სიგანე 0.75 - 1 მმ, მწიფდება ივლისში. გამოიყენება კულინარიაში ფხალეულის, წვნიანების დასამზადებლად.

ეროვნულ პარკებში ლაშქრობა ზაფხულში რა უნდა გაითვალისწინოთ?

შეარჩიეთ თქვენი შესაძლებლობების შესაბამისი მარშრუტი

ლაშქრობამდე გაცანით მარშრუტის სირთულეს, ხანგრძლივობასა და რელიეფს. შეარჩიეთ ბილიკი თქვენი ფიზიკური მომზადებისა და გამოცდილების შესაბამისად. თუ დამწყები ხართ, უპირატესობა მარტივ ან საშუალო სირთულის მარშრუტებს მიანიჭეთ.

გადაამოწმეთ ამინდის პროგნოზი

მთაში ამინდი სწრაფად იცვლება. მზიანი ამინდი შესაძლოა რამდენიმე წუთში წვიმამ ან ძლიერმა ქარმა შეცვალოს. ამიტომ, ლაშქრობამდე აუცილებლად გადაამოწმეთ ამინდის პროგნოზი და თან იქონიეთ მსუბუქი წყალგაუმტარი ქურთუკი ან საწვინარი.

იქონიეთ საკმარისი რაოდენობის წყალი და საკვები

ზაფხულში ორგანიზმი სითხეს უფრო სწრაფად კარგავს, ამიტომ საკმარისი რაოდენობის წყლის ქონა აუცილებელია. ასევე სასურველია თან იქონიოთ მსუბუქი, ენერგიის მომცემი საკვები.

შეარჩიეთ შესაბამისი აღჭურვილობა

ლაშქრობისთვის ჩაიცვით მსუბუქი და კომფორტული ტანსაცმელი, ხოლო ფეხზე - მყარი, დახურული სალაშქრო ფეხსაცმელი. მზისგან დასაცავად გამოიყენეთ ქუდი, მზის სათვალე და მზისგან დამცავი კრემი.

აუცილებელი ნივთები ზარმაცათაში ლაშქრობისას რეკომენდებულია თან იქონიოთ:

- პირველადი დახმარების აფთიაქი;
- დამუხტული მობილური ტელეფონი;
- დამატებითი დამტენი (Power Bank);
- ფანარი;
- რუკა ან ოფლაინ ნავიგაცია;
- საწვინარი;
- მრავალფუნქციური დანა ან ინსტრუმენტი.

საქართველო გამოირჩევა ეროვნული პარკების მრავალფეროვნებით. ქვეყნის თითქმის ყველა რეგიონში მდებარე ეროვნული პარკები ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავებული ბუნებით, ლანდშაფტებითა და ეკოსისტემებით გამოირჩევა. ცამდე აზიდული მთები, უძველესი ხელუხლებელი ტყეები, ჩანჩქერები, კანიონები, მღვიმეები, ტბები და თვალუწვდენელი ხედები საქართველოს ბუნებას განსაკუთრებულ და უნიკალურს ხდის.

ზაფხული საუკეთესო პერიოდია ახალი თავგადასავლებისა და საქართველოს ბუნების აღმოსაჩენად. სწორედ ამ სეზონზე ლაშქრობა განსაკუთრებით სასიამოვნოა, ხოლო ეროვნული პარკები ვიზიტორებს მრავალფეროვან მარშრუტებსა და დაუფიქრარ გამოცდილებას სთავაზობს. თუმცა, იმისთვის, რომ თქვენი მოგზაურობა უსაფრთხო, კომფორტული და სასიამოვნო იყოს, გამგზავრებამდე რამდენიმე მნიშვნელოვანი რეკომენდაციის გათვალისწინება აუცილებელია.

იომიკრავთ მხოლოდ მონიშნული ბილიკებით

უსაფრთხოებისა და ბუნების დაცვის მიზნით, არ გადაუხვიოთ მონიშნულ მარშრუტებს. ეს დაგეხმარებათ თავიდან აიცილოთ არასასურველი სიტუაციები და ამაღროულად დაიცვათ ეროვნული პარკების ეკოსისტემა.

გაუფრთხილდით ბუნებას

ეროვნული პარკები საქართველოს ბუნებრივი მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი ნაწილია. არ დატოვოთ ნარჩენები, არ დააზიანოთ მცენარეები და დაიცავით დაცულ ტერიტორიებზე მოქმედი წესები.

ასწოებით ახლობლებს თქვენი მარშრუტის შესახებ

თუ მართო ან მცირე ჯგუფით მოგზაურობთ, წინასწარ აცნობეთ ახლობლებს, რომელ მარშრუტზე მიდისართ და დაახლოებით როდის გეგმავთ დაბრუნებას. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მაღალმთიან და შედარებით რთულ ბილიკებზე.

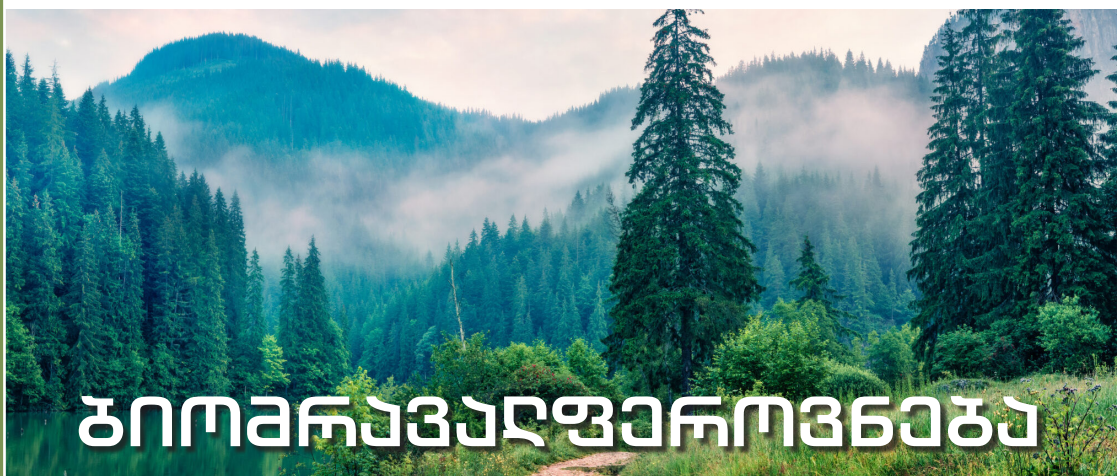
განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეთ ხანძარსაშიმ პერიოდს

ზაფხულში მაღალი ტემპერატურისა და გვალვის გამო, ტყის ხანძრების გავრცელების რისკი მნიშვნელოვნად იზრდება. ეროვნულ პარკებში დაუშვებელია კოცონის დანთება ამისთვის სპეციალურად გამოყოფილი ადგილების გარდა, ასევე არ დატოვოთ დაუმწვარი ნაკვერჩხალი, სიგარეტის ნაშენი ან სხვა ადვილად აალებადი ნარჩენი. თუ კვამლს ან ხანძრის კერას შეამჩნევთ, დაუყოვნებლივ აცნობეთ ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას ან შესაბამის სამსახურებს. თითოეული ვიზიტორის პასუხისმგებელია ქვევა ბუნებისა და ტყეების დაცვის მნიშვნელოვანი წინაპირობა.

გაითვალისწინეთ რეინჯერების რეკომენდაციები

რეინჯერები მუდმივად აკვირდებიან მარშრუტების მდგომარეობას და ზრუნავენ ვიზიტორთა უსაფრთხოებაზე. მათი რეკომენდაციებისა და მითითებების გათვალისწინება უსაფრთხო ლაშქრობისთვის მნიშვნელოვანია. ეროვნულ პარკებში გატარებული ყოველი დღე შესაძლებლობაა, აღმოაჩინოთ ბუნებრივი მრავალფეროვნება, შეიგრძნოთ თავგადასავლების ხიბლი და დატკბეთ უნიკალური გარემოთი. დაგეგმეთ თქვენი მოგზაურობა წინასწარ, დაიცავით უსაფრთხოების წესები და გაუფრთხილდით ბუნებას, რათა ეს ადგილები მომავალ თაობებსაც ისეთივე შთაბეჭდავი დახვდეთ, როგორიც დღეს არის.

**ჩვენი ქვეყნის
ტერიტორიაზე
ფართოდაა
ნარეკილი
ფრინველების როგორც
ენდემური, ისე სხვა
ქვეყნებისათვის
დაუახლოებული
სახეობები. გაგაცნოთ
საქართველოს ფაუნის 4
ნარეკილი სახეობა**

ბიომრავალფეროვნება

თეთრყელა კვირნა, თეთრგულა კვირნა, კლდის კვირნა

(*Martes foina*) - მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა. გავრცელებულია დასავლეთ ევროპაში, შუა და წინა აზიაში, ტიბეტში, რუსეთში. ბინადრობს მრავალგვარ სტაციაში: ტყეში, უტყეო ადგილებში, ბუჩქნარებში, პარკებში, კულტურულ ლანდშაფტში, კლდოვან ქვანაყარ კომპლექსებში, დასახლებულ ადგილებში. აღწევს ზღვის დონიდან 4000 მ-მდე. არის რამდენიმე ქვესახეობა. ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის მიერ ის მიჩნეულია მცირე საფრთხის ქვეშ მყოფ სახეობად. გამრავლების პერიოდი ეწყება ივლისი-აგვისტოს პერიოდში და ნაშიერებს შობს აპრილი-მაისის პერიოდში.

წყნომი (OTUS)

ფრინველთა გვარი ბუსნაირთა რიგისა. მოიცავს ევროპაში, აზიაში (გარდა ჩრდილოეთისა), აფრიკასა და ამერიკაში (გარდა უკიდურესი ჩრდილოეთისა და სამხრეთისა) გავრცელებულ 37 სახეობას, რომელთაგან საქართველოში - 1 ჩვეულებრივი წყნომი (*Otus scops*) გვხვდება. მისი სხეულის სიგრძე 20 სმ, მასა 80 გ-ს აღწევს. მორუხო ფერისაა, შესამჩნევად ჭრელი. ბუდობს ფოთლოვან ტყეებში, პარკებში. მარტში ხის ფულეროში დებს 2-6 კვერცხს, რომელთა ინკუბაცია 25 დღე-ღამე გრძელდება. კრუხობს მხოლოდ დედალი. ძირითადად იკვებება მწერებით, უფრო იშვიათად - წვრილი ფრინველებითა და მღრღნელებით.

ზაქიოტი, ზიქიოტი, ოილი

(*Aegolius funereus*) - ფრინველი ბუსნაირთა რიგისა. გავრცელებულია შუა და ჩრდილოეთ ევროპაში. აზიაში - ურალიდან კამჩატკისა და კურილიის კუნძულებამდე, ამიერკავკასიაში, ჩრდილოეთ ამერიკაში. საქართველოში ბინადრობს მთის წინვოვან და შერეულ ტყეებში. ვერტიკალურად აღწევს ზღვის დონიდან 1200 მ-მდე. აპრილში დებს 4-6 კვერცხს. კრუხობა 1 თვემდე გრძელდება. მორუხო-მოყავისფრო ზურგზე თეთრი ლაქები აქვს. მუცელი ღია ფერისაა და მუქი ზოლები გასდევს; თვალები და ნისკარტი ყვითელია, ფეხის თითები ბრწყინვალეადაა შეხუბულია. „სახის დისკო“ სრული და მრგვალია. სასარგებლო ფრინველია. იკვებება მღრღნელებით, იშვიათად წვრილი ბელურასნაირი ფრინველებით.

ბოლოცეცხლა (PHOENICURUS)

ფრინველების გვარი ბელურასნაირთა რიგისა. მათი სხეულის სიგრძეა 13,5-16 სმ. შეფერილობაში შეხამებულია წითურით, შავი, თეთრი და მურა ფერები; სახეობათა უმრავლესობას კუდი წითური აქვს; მამლები უფრო მეტად კაშკაშა ფერისანი არიან. გავრცელებულია ევროპასა და აზიაში. საქართველოში 3 სახეობაა: ჩვეულებრივი, შავი და წითელმუცელა ბოლოცეცხლა; ამათგან პირველი ორი მოხუდარი გადამფრენია (ჩვენი მარტიდან ოქტომბრამდე), წითელმუცელა ბოლოცეცხლა კი - მოზინადრე. ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა ბინადრობს ტყეებში, ბაღებში, პარკებში; შავი ბოლოცეცხლა - ხრამებში, კლდეებზე, ალპურ მდელოებსა და ადამიანის სამოსახლოში, წითელმუცელა ბოლოცეცხლა - მაღალმთიანეთში - ხეობებში, კლდეთა ნაშალებში. აპრილ-მაისში დებენ 4-6 კვერცხს. კრუხობა გრძელდება 14 დღე. იკვებებიან მწერებით.

